

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 12

Рівне - 2018

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Зміст	3
Вступ	6
Альтмарк А. Психологічний аналіз особистісного та професійного зростання майбутніх психологів.....	7
Бакун К. Розвиток соціального інтелекту як чинник успішної адаптації особистості.....	9
Бенещук А. Особливості формування інтелектуальної готовності старших дошкільників до навчання у школі	11
Берестень Т. Експериментальне дослідження впливу середовища на формування поведінки девіантного підлітка	13
Бігун Л. Дослідження мотивації навчальної діяльності молодших школярів.....	15
Бунечко Ю. Вплив рівня домагань на прагнення особистості до самоактуалізації	16
Бутенко С. Значення духовності в розвитку особистості.....	18
Войчук А. Психологія мотивації до навчання учнів	21
Волович М. Образ ефективного лідера у соціальній психології	22
Воробей І. Психологічні особливості формування стресостійкості як фактора успішної учбової діяльності студентів-психологів	24
Гандзюк К. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі ідентифікації підлітків	26
Главінська Е. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників як механізм соціалізації	30
Горбова А. Зміст поняття «життєва перспектива».....	32
Гордійчук О. Причини виникнення професійного вигорання у медичних працівників	34
Іваник С. Особливості прояву агресивності у студентської молоді	38
Ісічук О. Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	40
Карпик О. Психологічні детермінанти виникнення конфліктів старшокласників з педагогами.....	43
Коноплицька Ю. Особливості розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.....	45
Корчакова В. Соціально- відповідальний маркетинг як інструмент психологічного впливу на споживача	47
Кузьмич Г. Психологічні особливості проявів булінгу	50
Лавренчук К. Основні причини виникнення тривожності у молодшому шкільному віці.....	52

Лавренко В. Розвиток пізнавальних процесів у період дошкільного дитинства	54
Левчук А. Смесложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	55
Левчук Л. Психологічні особливості визначення готовності дитини до навчання у школі.....	57
Лехкобит В. Динаміка формування рефлексії у майбутніх психологів під час професійної підготовки.....	60
Лехкобит М. Інтернет-залежність підлітків як актуальна проблема сьогодення	62
Лисюк І. Психологічний зміст поняття «самоусвідомлення особистості».....	64
Ліщук І. Психологічні особливості особистісної рефлексії студентів-психологів.....	66
Лоза С. Саногенне мислення та психічне здоров'я особистості.....	68
Лозицька К. Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	70
Максимчук В. Психологічні особливості вияву лідерських якостей у студентів-психологів	73
Мартинюк А. Емоційний стан старшокласників перед ЗНО.....	75
Марчук М. Психологічні особливості девіантних проявів у ціннісному вимірі особистості	77
Матухно Є. Методи проєктивної психології: можливості та перспективи	80
Мельник І. Вплив емоційних станів тривоги та страху на особистість	83
Мирончук Д. Вплив стилю сімейного виховання на міжособистісні стосунки підлітків	85
Мислінчук Ю. Дослідження соціально-психологічних особливостей здатності особистості до емпатії.....	88
Михайлова І. Вплив мікросоціуму на формування самооцінки.....	91
Намлієва Г. Особливості особистісних змін військовослужбовців внаслідок участі в АТО	94
Недільська А. Формування психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності	97
Нетреба С. Теоретичний аналіз соціально-психологічної адаптації особистості	100
Нечидюк М. Особливості застосування арт-засобів в системі розвитку емоційного інтелекту	102
Одейчук І. Фізіологічні та психологічні симптоми стресу як загального адаптаційног осиндрому.....	104
Олійник К. Психологічні особливості впливу емоційного вигорання на професійну діяльність в дорослому віці	106

Онисковець Б. Мотиваційні чинники перфекціонізму сучасної студентської молоді	108
Остапенко М. Дослідження типів темпераменту у сучасних студентів	110
Першко О. Екологічні цінності як чинник особистісного ставлення підлітків.....	113
Погулясва М. Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	115
Похильчук А. Психологічні особливості самооцінки чоловіків та жінок	117
Прокопович І. Психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості.....	119
Работій М. Модель розвитку позитивної «Я-концепції» майбутніх практичних психологів	121
Рєбій І. Експериментальне дослідження взаємозв'язку особистісної рефлексії та креативності	124
Речун Н. Психологічні чинники конфліктної поведінки у юнаків	126
Рудь О. Взаємозв'язок рівня емоційного інтелекту із допінг-стратегіями особистості.....	129
Савгира В. Особливості ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьківських вимог і заборон	131
Сардарян М. Психологічні особливості творчої особистості.....	134
Свінтозельська К. Особливості впливу Я-концепції на професійне самовизначення старшокласників	137
Солодка В. Експериментальне дослідження проблеми саморегуляції як важливої функції психіки людини	139
Строїнська Д. Психологічні особливості кропінь-стратегій особистості	141
Сукнацька А. Самотність і особливості її переживання в юнацькому віці ...	144
Товстун Р. Заздрість як соціально-психологічний феномен	147
Хомік Т. Психологічний аналіз проблеми стресостійкості студентів у сучасній психологічній науці.....	149
Чебан Д. Мотиви, які сприяють успішному навчанню студентів.....	151
Чмелюк Т. Формування та розвиток моральних якостей дошкільників засобами казкотерапії	152
Шахрайчук І. Психологічні основи формування структури цінностей сучасної молоді	154
Широких А. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості.....	157
Якимчук М. Комунікативна креативність як компонент самопізнання індивіда	158
Марценюк А. Психологічні особливості ставлення до сексу в особистості у періоді ранньої дорослості	161

Романюк В. Функціональні резерви організму та здоров'я людини..... 165

основні потреби дитини, наскільки правильно з точки зору розвитку та виховання проявляються батьківські позиції.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология: / Г.С. Абрамова. – М.: Академ. Проект, 2001. – 214 с.
2. Аметова Є. Р. Про значення сім'ї у формуванні вільної особистості дитини. Педагогіка і психологія / Є.Р. Аметова. – К.: МАУП, 2006. – 36-43 с.
3. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2001. – 95 с.
4. Вікова та педагогічна психологія: курс лекцій. – К.: Каравела, 2005. – 399 с.
5. Волков Б.С. Психолргия подростка / Б.С. Волков. – М.: Академ. Проект, 2002. – 97-132 с.
6. Ковалев С. В. Психология семейных отношений / С.В. Ковалев. – М.: Педагогика, 2000. – 159 с.
7. Копець Л. В. Психологія особистості / Л.В. Копець. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – 458 с.
8. Кон И.С. Психология дружбы / И.С. Кон. – М.: Владос, 1993. – С. 164-181.
9. Кулагина И.Ю. Возрастная психология / И.Ю. Кулагина. – М.: Академ. Проект, 2001. – с.176.
10. Семиченко В. А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник / В.А. Семиченко. – К.: Веселка, 2008. – 210 с.

УДК 159.964.21:316.614.5

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО ЕМПАТІЇ

Мислінчук Юлія, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Дружиніна І.А., кандидат психологічних наук, доцент

Феномен емпатії тісно пов'язаний з емоційно-вольовими характеристиками особистості. Емпатія є предметом вивчення різних напрямів – когнітивного (інтелектуальний процес пізнання іншої людини через пізнання її особистісних якостей), емоційного (емоційний стан здатності співпереживання іншій особі), і навіть діяльнісного (активна взаємодія та сприяння іншим особам). Саме тому важливим є дослідження соціально-психологічної здатності до емпатії в житті людини.

Емпатія як соціально-психологічна характеристика особистості є одним із найважливіших особистісних чинників багатьох видів соціальної

активності і розглядається у вимірі альтруїстичної та соціально-активної, просоціальної поведінки.

Поняття індивідуально-психологічних особливостей емпата є досить складаним та багатограним питанням, саме тому необхідно дослідити та конкретизувати в чому ж полягає основна суть здатності звичайної людини до співпереживання.

Теоретичний аналіз психологічної літератури показує, що у дослідженнях проблеми емпатії виділяються два основних напрями: когнітивний та емотивний. У першому випадку вона розглядається як спосіб розуміння іншої людини, тобто як суто інтелектуальний процес (Р. Карамуратова). Представники іншого напрямку трактують емпатію як емоційний стан, який виникає у суб'єкта при вигляді переживань іншої людини (Т. Пашукова). Окремі психологи, які вивчають емпатію, виділяють крім вище зазначених ще поведінковий компонент емпатійної взаємодії (Л. Джрнзян, В. Киричок, Н. Сарджвеладзе, Є. Шовкомуд). Особливий інтерес викликають праці, у яких емпатичні переживання розглядаються як мотив альтруїстичної поведінки (Дж. Аронфрід, К. Бетсон, Дж. Кок, К. Мак-Девіс, М. Обозов, П. Симонов).

Емпатія розглядається нами як властивість, що проявляється у розумінні внутрішнього світу іншої людини, емоційному залученні у її життя. Емпатійні переживання реалізуються у формах допоміжної поведінки. У цьому випадку емпатія має особливу соціально-практичну значущість для морального удосконалення особистості, оптимізації стосунків, які складаються у діяльності та спілкуванні.

На наш погляд, найбільший внесок у розвиток теорії емпатії зробив К. Роджерс. Зокрема, це стосується виділення трьох суттєвих особливостей емпатійного процесу. Йдеться, по-перше, про відсутність в емпатії ототожнення між переживаннями суб'єкта та об'єкта емпатії; по-друге, наявність в емпатії співпереживання, а не просто симпатії; по-третє, динамічний (процес, дія), а не статичний (стан, здатність) характер феномена емпатії. Такі суттєві ознаки емпатії підкреслюються багатьма авторами.

У структурі емпатії можна виділити декілька каналів, а саме: 1) раціональний канал, який характеризує спрямованість пізнавальних процесів суб'єкта, що виражає емпатію, на сутність іншої людини; 2) емоційний канал емпатії, який фіксує здібність суб'єкта емпатії емоційно резонувати з навколишніми; 3) інтуїтивний канал емпатії свідчить про здібність суб'єкта діяти в умовах дефіциту вихідної інформації про об'єкта, спираючись лише на досвід, який є у підсвідомості.

Психологами виділено три рівні емпатії: 1) найнижчий, це сліпота до відчуттів і думок інших. Таких людей більше цікавить власна думка; 2) епізодична сліпота до відчуттів і думок інших, трапляється найчастіше. Властивий будь-яким типам особи, хоча і в різних проявах; 3) найвищий - це постійне, глибоке і точне розуміння іншої людини, глибокий такт, що полегшує усвідомлення людиною своїх проблем і ухвалення правильних рішень без жодного нав'язування своєї думки [1].

У сучасній психології виділяють дві форми емпатії залежно від її спрямування. Форму емпатії, спрямовану на себе, позначають як співпереживання, почуття дискомфорту або дистрес. Вона виникає в ситуації, коли стан партнера викликає напругу і фрустрацію власних міжособистісних потреб суб'єкта емпатії, і він опиняється емоційно вразливим. Форму емпатії, спрямовану на іншого, позначають як співчуття, співпереживання чи емпатичну турботу. Воно виникає в ситуації, коли сприймається стан партнера, актуалізуються моральні спонукання на його користь і викликається потреба допомогти йому [4].

Емпатія є інтегративною якістю особистості. Вона має взаємозв'язок з її індивідуально-типологічними особливостями (наприклад, чутливістю нервової системи, емоційною лабільністю, фемінінністю – маскуліністю, жорсткістю - чутливістю, демонстративністю та іншими), самосвідомістю (самооцінкою, самовідносини самотністю, Я-концепцією, самовизначенням) та спонукальною сферою (потребами, цінностями, спрямованістю).

Емпатія є цілісним ієрархічно структурованим, багатовимірним утворенням. Відображення переживань та їх трансформація може бути різної міри складності і відбуватися на відповідних рівнях: неусвідомленому (фізіологічному), частково усвідомленому (психофізіологічному), усвідомленому (соціопсихологічному) і надсвідомому (духовному). На фізіологічному рівні, як правило, відбувається споглядання і сприймання емпатогенної ситуації, зараження емоціями емпата. На психофізіологічному - ідентифікація суб'єкта емпатії з її об'єктом, наслідком чого є переживання суб'єктом емпатії емоцій, ідентичних емоціям емпата (співпереживання). На соціопсихологічному рівні суб'єкт емпатії переживає з приводу почуттів, переживань іншого у формі співчуття, будує моделі поведінки сприяння чи протидії та реалізує їх. На духовному рівні досягаються смислові утворення емпата і відчуваються його вершинні, містичні переживання. [3].

Дослідивши наукову літературу, ми встановили, що існує дві форми вияву емпатійних почуттів: співпереживання та співчуття. Співпереживання є початковою ланкою в ланцюгу становлення емпатії та

припускає переживання суб'єктом аналогічних емоцій об'єкта. Співчуття ж вимагає від суб'єкта емпатії певного інтелектуального розвитку та хисту соціально орієнтуватися, результатом чого стає реальна дія [2].

Отже, в психології є значні напрацювання з проблем емпатії (емпатійності). Аналіз вищевказаних досліджень робить очевидним висновок, що диференціація емпатії як процесу відбувається із врахуванням того, який із трьох компонентів у ній переважає: когнітивний, емоційний чи поведінковий. Перевага когнітивного компоненту у відображенні стану іншої людини характерна для адекватного розуміння іншої особистості. Домінування емоційного компоненту в емпатії свідчить про емоційний відгук однієї особистості на переживання іншої. У діяльній емпатії суб'єкт не тільки розуміє емоційний стан іншої особи, але й надає їй активну підтримку. Отож, емпатія є одним із регуляторів взаємостосунків між людьми.

Список використаних джерел

1. Балашов Е.М. Психологічні особливості соціальної емпатії студентів як засобу самореалізації / Е. М. Балашов // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 28. – с. 28-37.
2. Дьоміна Г.А. Психологічні особливості емпатії студентів – майбутніх соціально-психологічних працівників / Г. А. Дьоміна // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. Праць Інституту психології ім. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, - 2013, - Том VII. Екологічна психологія. – Вип. 32. С. 73-79.
3. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія / Л.П.Журавльова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка 2007, с. 14-15.
4. Штих І. І. Здатність до емпатії як компонент професійних здібностей психолога / І.І. Штих // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 2. – с. 177-180.

УДК 159.923.2

ВПЛИВ МІКРОСОЦІУМУ НА ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ

Михайлова Ірина, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Савуляк В.О., старший викладач

На сучасному етапі розвитку психологічної науки в нашій країні однією з найбільш актуальних є проблема розвитку самосвідомості як

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 12

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 1.06.2018 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 13,8. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету